

Årsskrift over Husmøller og Havmøller 2012

FRA HUSMØLLER TIL HAVMØLLER

Vindkraft i Danmark i 150 år

Energimuseet - Nordisk Folkecenter for Vedvarende Energi
Poul la Cour Museet - Danmarks Vindkrafthistoriske Samling

Følgeseddel med tilsendt årsskrift

Benny Christensen, Søgårdvej 4, 6980 Tim
Tel.: 9733 32 80 – mail: bemctim@gmail.com

V.Tim 4/3 2012

Chr. Østergaard Jensen
Sønderagervej 4
7490 Aulum

Danmarks Vindkrafthistoriske Samling har siden 2004 sammen med Energimuseet, Poul la Cour Museet og Nordisk Folkecenter for Vedvarende Energi, udsendt årsskriftet "Kapitler af vindkraftens historie i Danmark".

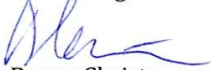
I de foreløbig 7 årgange af årsskriftet har vi gennem artikler sat fokus på de sidste 150 års vindmøllehistorie. Den historie er vigtig at bevare, både som en del af den industrielle kulturarv og som en væsentlig forudsætning for den internationale position, den danske vindmølleindustri har opnået i de seneste godt 25 år.

Årsskriftet er primært gået til medlemmer i de foreninger og støttekredse, der er knyttet til de 4 udgivere, men er i et vist omfang også blevet solgt til biblioteker og interesserede udenfor denne kreds. I år har vi – i stedet for årgang 8 – valgt at udsende en bog, hvor vi giver et samlet billede af de 150 års udvikling.

Med bogen håber vi at nå ud til en lidt bredere kreds og styrke arbejdet med at bevare denne del af vindmøllehistorien. Derfor vil en del af oplaget blive solgt gennem boghandlere og museumsbutikker.

I de forløbne års arbejde har vi fået god hjælp fra lokalarkiver, museer og interesserede enkeltpersoner – både med oplysninger og billedmateriale. Nogle af billederne er også brugt i den nye bog, som vi hermed sender til dem, der har leveret billederne – som en kvitering for godt samarbejde i de forløbne år.

Med venlig hilsen

Benny Christensen

Bestyrelsesmedlem i Danmarks Vindkrafthistoriske Samling (DVS)
www.vindhistorie.dk

PRISLISTE over Husmøller

fra
C. Fomsgaard Pedersens Møllebyggerforretning,
Hvidbjerg St.

Uden Forbindende.

Nr.	Langde af Vingerne i Fod	Omtrentlig Hestekraft	Hangtøj i Støbe- og Støbejern	Smedejærns Akse	Kværn	Arbejdsløn
1	18	2	160	45	11 ^{1/2} " 55	110
2	20	3	185	60	33" 75	135
3	22	4	210	70	35" 85	155
4	24	5	210	70	37" 110	175

I denne Pris er indbefattet Ophugning af Møllesten, Trækamme til Stjernhjul, vand- og Hæst med Vinkelhjul til at sætte saavel Tærseke- som Hakkelemaskine, Brændesav m. m. Forbindelse med Møllen. Tillige flere ny praktiske Forbedringer, saavel i Jern- som Trækonstruktionen. Møllesten og Jerntøj leveres franco nærmeste Station.
Bygherren leverer selv Sejl til Vingerne, som andrager 10 a 15 Kr., alle Træmaterialer samt Tagpap, som vil koste for Nr. 1 125 Kr., Nr. 2 150 Kr., Nr. 3 175 Kr. og Nr. 4 ca. 200 Kr. Desuden gives fri Rejse samt Kost og Logi, mens Arbejdet udføres. Hvor det maatte være, udføres ogsaa Arbejdet for en Gennemsnits-Dagløn af 2 1/2 Kr. pr. Mand + Kost og Rejse.
For Landbruget, hvor der altid stadig er en Mand i Nærheden, og hvor forskellige er ved Pløningen, er disse Møller paa Grund af deres Enkelthed og solide Konstruktion at foretrække for de meget kostbare, Vindmotorer.

Danmarks møllebyggere kom langt omkring. Prislisten herover viser af dem, C. Fomsgaard Pedersen på Thyholm, havde 68 leveringer til kunder, spredt over et stort område.

18 af dem var fra Thyholm, 23 af hans møller stod i Salling, 7 i Thy, 7 i området syd for Limfjorden, 7 andre steder i Sjælland, 4 på Langeland, 1 på Sjælland og 1 på Sejerø. Teksten på forsiden antyder, at prislisten er fra perioden efter 1900, hvor støkmøllerne var trængt på markedet af de nye industrielt fremstillede "vindmotorer".

ILLUSTRATIONER: Side 6: Tegning af vindmøller på Thyholm ("Danmarks Land" Forlaget FREM ca. 1900). Stokmølle på Østerklit, Tversted (foto: Benny Christensen). Tegning af stokmøllen i Tversted (Arkitekt Peter Carstens). Side 7: Prisliste fra ca. 1900 (Egnehistorisk Arkiv for Thyholm og Jegindø). Stokmølle på Sønderriis, Venø (Privatfoto, Chr. Østergaard Jensen). Stokmølle på gården "Øster Toft", Holmsland ca. 1910. (Privatfoto, Erik Møller, Vester Tim)

Møllen på billedet herunder var måske leveret af Fomsgaard Pedersen. Den stod på gården "Sønderriis" på Limfjords-øen Venø - ikke langt fra Thyholm - og skønnes at være bygget i perioden 1890-97.

I 1907 blev der ved en landsdækkende "maskintælling" for første gang sat tal på anvendelsen af vindmøller i landbruget. Det samlede antal var godt 4.600, men de var geografisk meget uensartet fordelt. Over 3.000 af møllerne - eller 65% - stod i de 5 nord- og vestjyske amter: (Hjørring, Aalborg, Thisted, Viborg og Ringkøbing). Her havde 3-5% af gårdene vindmøller, mens andelen på Sjælland og Fyn lå under 1%.

Ringkøbing og Viborg amter havde flest møller og det var samtidig de eneste amter, hvor vindkraften havde overhalet den traditionelle hestegang til drift af tærsekværker. I hele landet var der over 50.000 ejendomme, der stadig lod hestene trække, mens vindmøllerne blev brugt på ca. 4.000 og ca. 10.000 benyttede dampkraft fra transportable "lokomobiler".

Der var stadig flest af de traditionelle "husmøller", men nogle hundrede af møllerne ved tællingen var nok de nye, effektive "vindmotorer", der med fuld fart var på vej ind på markedet, selv om de kostede 2-3 gange så meget som "husmøllerne".